

(תשובה: כדי שתהיה לפגישה אופי חגיגי, מכובד, ואף אופי קדוש. ראה בד"ס אף טעם נוסף שההקרה מטרתה היתה כדי שההתייעצות של המלך עם הנביא תהיה בכדרך אגב, שלא להפחית מתוקף המלכות שהיא בלתי תלויה בנביא).

ז. "שבעת ימים תוחל עד בואי אליך".

למה זמן רב כל כך?

(מאחר שלא נכתב בספר שום טעם לכך, אפשר רק לשער. יש תלמידים שעונים מיד כי זה היה לנסיון, דבר שמסתבר מאד. אלא שיש לעיין מה היתה מטרת הנסיון. אף בזה אולי ייאמרו טעמים שונים. מן המקרה להלן פרק יג ח, כאשר שאול לא המתין עד מלוא שבעת הימים, אפשר לראות כי חסרה לשאול סבלנות להמתין לנביא, בזמן שנראה היה כי יש לפעול מיד. הנסיון איפה היה להרגילו, שאף כי הוא המלך ובידו כל העניינים וההכרעות, לא תמיד מה שנראה דחוף בעיניו, הוא באמת דחוף. אם יקרא את הנביא והוא לא יבא אותה היא שאין הדבר דחוף ויש להמתין).

האם רק פעם אחת מיד לאחר ההמלכה אמר לו להמתין שבעה ימים או שזו עצה או ציווי לתמיד?

(שאלה זו לא תיענה על ידי תלמידים צעירים, אף תלמידים מבוגרים יותר אולי לא ידעו להשיב. מכל העניין נראה שזה היה סידור לתמיד. על כן עשה ככה אף במלחמה עם פלישתים להלן יג ח, שהיתה לא בימים הראשונים למלכות שאול. בכלל לא נזכר שהיתה פגישה כזו בזמן הראשון למלכו. בזמן הראשון לא ראה שאול שום נחיצות להשתמש בעצה הזו, אולם הוא השתמש בה בשעת המבוכה, לאחר שיונתן הרג את נציב פלישתים.

יש טעם לומר שכל הדיון הזה יועבר לאחר שהתלמידים ילמדו פרק יג, כשילמדו על המכשול שנגרם בעקבות הציווי על שבעת ימים אלו אולם הנסיון מוכיח שלאחר מכן קשה עוד יותר להבין מה התרחש. על כן יש להקדיש תשומת לב לדבר העקרוני הזה אף בעת לימוד פרק זה ואף בעת לימוד פרק יג).

פרק י נושא ראשון: פסוקים א-ט

שאול נהפך לאיש אחר

המחנך: ניזכר שהסיבה העיקרית להתנגדותו של שמואל להמלכת מלך היתה מפני שקשה למצוא את האיש שיתאים למלכות עליונה הראויה לישראל.

על שאול נאמר שהיה בחור וטוב, אין איש מבני ישראל טוב ממנו. אתם כבר למדתם פרק י. איזה מין "ניתוח" רוחני נעשה בשאול?

תלמיד: הוא הפך לאיש אחר.

המחנך: נכון, כך כתוב בפסוק ו. מה עוד נאמר בעניין זה, דומה לאמור כאן אולם קצת שונה.

תלמיד: ויהפך לו אלקים לב אחר.

המחנך: האם זה אותו הדבר? לשאלה זו לא קל להשיב. אולם הסתכלו יפה במלים של הכתוב. נעתיק על הלוח את שני הדברים.

בפסוק ו נכתב: "וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר".

מי אמר זאת? שמואל. ומה כתב בפסוק ט.

"והיה כהפנותו שכמו ללכת מעם שמואל ויהפך לו אלקים לב אחר". האם זה היה לפני שצלחה עליו רוח אלקים. עיינו בספר.

תלמיד: לא, על רוח אלקים שצלחה עליו נאמר רק בפסוק י.

המחנך: עתה סדרו את הדברים.

לב אחר נהפך לו מיד לאחר שיצא מאת שמואל, לפני שצלחה עליו רוח אלקים. לאחר שצלחה עליו רוח אלקים הפך אף לאיש אחר, לא רק הלב נהפך, אלא כל האדם. על כן אף התפלאו כל כך יודעיו באמרם "האף שאול בנביאים", כי השינוי בו היה מאד פתאומי ובעת שהיה בגיל לא צעיר.

תלמיד: אולם מה זה להיות נהפך לאיש אחר?

המחנך: הרמב"ם מבאר כי זה מתרחש על ידי שה' מוסיף לאדם נשמה יתירה, כוחות רוחניים חדשים שעושים אותו לאדם טוב יותר, חכם יותר, חזק יותר, עליון יותר, אם כן זה כמו נס בגוף האדם.

בכל זאת אין זה דבר מיוחד רק לאנשים ויחידים. להשתנות עד כדי להיות איש עליון הוא בודאי מעשה ניסים, אולם לב אחר יכול אף אדם רגיל לקבל על ידי לימודו והשתדלותו, אף אני אף אתם. ואם לא נשתנה לגמרי, נשתנה קצת ואף זה השיג גדול. כולנו יכולים להפוך את עצמנו להיות אנשים ששואפים שאיפות גדולות יותר ועושים מעשים גדולים יותר, לומדים יותר, נזהרים יותר.

אולם עוד יהיו לנו שעות קשות עם שאול. גדולה כזו שאדם מקבל במתנה מאת ה' אפשר אף להפסיד בנקל. הגדולה החשובה ביותר היא זו שאנו מקבלים על ידי רצוננו החפשי, על ידי עמל. אז הדברים נדבקים ומתחזקים במהותנו.

שאול מקבל עתה רוח עליונה כדי שראוי יהיה להיות מלך עליון. אולם אחר כך הוא יקבל אף רוח רעה, שתגרום הרבה צרות. על זאת נלמד בפרקים הבאים.

פרק י. נושא שני, כ-כד

בחירות על ידי גורל

המחנך: כולכם יודעים מה זה בחירות. האם השתתפתם פעם בבחירות או ראיתם כיצד בוחרים?

התלמידים בודאי יתארו את הצורה הרגילה של השלכת פתקאות שעליהן כתוב שם האיש שרוצים לבחור בו. אחדים אולי ידעו כיצד מחליטים על הנבחר על פי הפיתקאות וכי מי ששמו מופיע על רוב הפיתקאות הוא הנבחר.

לאחר מכן יבקש שיראו בספר ויסבירו כיצד נבחר שאול.

תלמיד מפסיק: אולם למה צריכים היו לבחור אותו, הלא שמואל כבר משחו למלך?

תלמיד אחר: אני אשאל שאלה גדולה מזו: מניין ידע שמואל ששאל ייבחר בגורל. אולי ייבחר אחר ומה יעשה אז?

המחנך: זה אחד הדברים הנפלאים בעניין. הנביא מוסר על זאת כבדרך אגב שהכל התאים למה שנקבע תחילה. אילו הלכו חיי ישראל לפי דרך הטבע הרגיל, בודאי אי אפשר היה שיעשה מה שעשה שמואל, למשוח תחילה את האיש ולאחר מכן להטיל גורל. אולם הוא הלא לא הכיר את שאול ושאל לא הכיר אותו. ה' הודיע לו עליו ושלחו אליו. על כן משחו מיד לקיים דבר ה'.

את הגורל אירגן כדי לאשר לעיני כל שהאיש הבלתי ידוע לא נבחר על ידו כדי להכשיל את המלוכה. זה היה אף לצורך שאול עצמו שיראה פעם נוספת כי עליו לקבל את עול הנהגת ישראל, אף כי נבחר בצורה בלתי רגילה כלל.

תלמיד: האם היה חשש שהעם יאמר כי שמואל חפץ להכשיל את המלוכה?

המחנך: אפשר שהיה, ובכל אופן שמואל צריך היה לחשוש לכך.

אולם עלינו להבין כיצד זה בוחרים על פי גורל. האם אף היום אפשר לבחור ראש לעם בבחירות על פי גורל? בודאי לא. אף דבר קטן ביותר לא נוכל כי הגורל יכול להיות מקרה. (אמנם יש טוענים כי הם יודעים מין גורל על פי הגאון מוילנה שאפשר לסמוך עליו).

הגורל יכול להועיל רק בזמן שהוא נקבע על פי ה' במפורש, כמו במקרה של עכן או חלוקת הארץ, או על פי נביא או בעל רוח הקודש שיודע כי הגורל יכוון לאמת. אז הוא סוג בחירות עליון ומובחר.

להלן נלמד על מקרה שבו אף שאול השתמש בגורל וגילה על פיו את האמת. (יד מ-מב בזמן ששאל רצה לדעת מי עבר על האיסור לאכול במלחמה. ראה "דעת סופרים" שם).